

УДК 94 (477.8):502.8

Олена ГАЙДУКЕВИЧ

*Івано-Франківський національний медичний університет***ОТЕЦЬ-МИТРАТ ТИТ ВОЙНАРОВСЬКИЙ ЯК СПОДВИЖНИК
НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ ГАЛИЧАН**

В статті охарактеризована постать отця-митрата УГКЦ Тита Войнаровського як одного із сподвижників національного відродження галичан у складних суспільно-політичних умовах національної конфронтації в Галичині у 1920 - 1930-х роках. Досліджено різні аспекти діяльності Т. Войнаровського, направлені на підвищення рівня духовного, економічного та національно-культурного відродження українців Галичини. Доведено, що як патріот, він любив свою землю, охороняв її, професійно й мудро господарював на ній, бо розумів, що шлях до зростання національної, релігійної та моральної свідомості народу лежить саме через неухильне підвищення його матеріального та економічного становища, в основі якого закладено любов до рідної землі як Матері-годувальниці. Тому питання охорони природи рідного краю були завжди в полі зору Генерального Адміністратора Столових дібр Митрополії Тита Войнаровського.

На початку ХХ століття в складних суспільно-політичних умовах національної конфронтації Українська Греко-Католицька Церква (УГКЦ) виступала як єдина найбільша, найвпливовіша і консолідуєча українська організація, що була виразником національного духу в Галичині. Як суто українська організація, Церква інтенсивно підтримувала національні прагнення свого народу, несла в народні маси національну ідею та ідею любові до рідної землі. В цей важкий для українців час вона розгорнула широку активну духовну, виховну, душпастирську, наукову, меценатську, культурну, освітню, господарську та інші види діяльності, завданням яких було виховання українців Галичини в релігійному та національному дусі [2 - 5, 8-13].

Одним із аспектів широкогранної діяльності УГКЦ, орієнтованої на національне відродження галичан, була, зокрема, і природоохоронна діяльність, спрямована на збереження, охорону й примноження природних багатств краю, формування екологічної і духовної культури нації, утвердження серед широкого загалу галичан патріотичних настроїв та любові до рідної землі [7]. Питання охорони природи рідного краю, довколишніх земель та лісів, природних угідь було першочерговим завданням у полі зору митрополита Андрея Шептицького, численних священнослужителів, наукових працівників і службовців Центральної адміністрації Столових дібр Митрополії УГКЦ. Особливе місце в історії діяльності Церкви як сподвижника національного відродження галичан, займає отець-митрат Тит Войнаровський [1].

Метою даної роботи було дослідити діяльність греко-католицького священника, адміністратора Столових дібр Митрополії, почесного доктора економіки Української господарчої академії в Подебрадах, відомого громадського і економічного діяча Галичини отця-митрата Тита Войнаровського.

Тит-Євген Войнаровський народився 16 лютого 1856 р. в селі Ляцьке Товмацького повіту на Станиславщині у сім'ї священника о. Петра та Францішки Войнаровських. Освіту здобув спочатку вдома під наглядом приватних учителів, а в 1866 р. вступив до Станиславівської гімназії. У 1874 р. поступив на теологічний факультет Львівського університету, який закінчив із відзнакою в 1878 р. 18 січня 1881 р. одержав сан священника [15].

iiГi^3
iiЛ m iII

Дбаючи про зростання духовності своїх парохіян, Тит Войнаровський впродовж багатьох років працював священником у селах Станиславівщини - Олеші, Колодіївці, Кулачківцях, П'ядиках, Топорівцях, Балинцях і ін., невтомно підвищуючи рівень духовного, економічного та національно-культурного відродження українців Галичини [16, 17].

Крім виконання своїх прямих обов'язків як душпастиря, о. Т. Войнаровський проводив серед населення і широку громадську діяльність. Як указують П. Арсенич та О. Липай [1], Тит Войнаровський вважав своїм покликанням і моральним обов'язком працю у віддалених бідних селах, що потребували його допомоги. Так, у с. Кулачівці він збудував нову церкву, у Балинцях - добився відкриття сільської народної 4-класної школи, яка була першою українською школою в Галичині, у П'ядиках - допоміг незаможним селянам придбати невеликі ділянки землі шляхом парцеляції і т.д. [1]. Енергійно підтримуючи й проводячи процес парцеляції земель зубожілої шляхти на користь бідних селян, проявив себе як добрий господар і талановитий економіст.

В кінці ХІХ - на початку ХХ століть справа парцеляції панських ґрунтів набирала в Галичині все більшого розмаху, і щоб не звертатися до державних банків за позичками, а мати власні кошти для закупівлі земель, Тит Войнаровський заснував «Український парцеляційний інститут» при громадському «Крайовому союзі кредитовім». Він вигідно скуповує для селян земельні угіддя у Скнилові (біля Львова), у селах Кривоброди, Семаківці, Сопів та Коршів Коломийського повіту, в Олеші, Гориглядах і Милованні Товмацького та Побережжі Станиславівського повітів. Фінансування цих операцій було забезпечене митрополитом Андреем Шептицьким [16].

Тит Войнаровський придбав для УГКЦ у с. Миловання земельну ділянку площею 50 моргів з великим городом і садом, яка стала основою рільничої школи для місцевих сільських дітей незаможних галичан [14]. У 1909 р., з нагоди святкування 40-річчя «Просвіти», митрополит Андрей подарував цю земельну ділянку (вже 68 моргів) товариству, яке і заснувало рільничу школу для української молоді. У 1920 р. тут було докуплено ще 130 моргів землі для потреб школи. Фаховими дисциплінами рільничої школи були лісівництво і ведення господарства, рільництво і городництво, тваринництво, основи господарського права і адміністрації, господарська рахунковість, основи гігієни [14].

Як талановитого економіста, митрополит А. Шептицький запросив у 1905 р. о. Тита Войнаровського провести інспекцію маєтності «Перегінсько», яка не давала на той час прибутків, а була цілком збитковою [19]. Провівши інспекцію господарства, Т. Войнаровський із метою розширення та інтенсифікації лісокористування у високогір'ї Горган запропонував провести в осмолодських високогірних лісах кілька гілок вузькоколійної дороги, що вже на той час подекуди будувалася в Карпатах, і незабаром (1909 - 1911 рр.)

така вузькоколіяка була побудована німецько-австрійською фірмою І.Ф. Глезінгера [6]. Окремі фрагменти цієї вузькоколіяної дороги подекуди збереглися до наших днів.

Тит Войнаровський повсякчас брав активну участь у громадському житті краю. Значну увагу приділяв українським товариствам «Сільський господар» та «Збут худоби», допомагаючи їм як фінансово, так і документально. Він був членом чи не усіх українських товариств, громадських організацій та суспільних інституцій тогочасної Галичини. З 1929 по 1936 рр. він - голова «Сільського господаря», а з 1934 по 1936 рр. - заступник голови Львівської хліборобської палати [17]. Згодом його було обрано почесним доктором економіки в Українській господарчій академії (Подебради, Чехія).

Активного громадського діяча, священника Тита Войнаровського у 1907 р. було обрано до австрійського парламенту від Коломийської округи, де він пропрацював як депутат до 1910 р. Згадуючи цей період, Тит Войнаровський писав: «Я напружувався тяжко в парламенти, але без бажаного успіху, бо там рішала не річ, але кількість голосів... За моїм переконанням, моє послування у Відні було змарнованим часом» [6].

У 1913 р. Тит Войнаровський зайняв посаду Генерального адміністратора Центральної адміністрації Столових дібр Митрополії, яку обіймав до 1938 р. (року смерті) [20, арк. 83]. Перебуваючи довгі роки на посаді Генерального адміністратора Столових дібр Митрополії, керуючи всіма господарськими справами Митрополії, Тит Войнаровський мудро та раціонально вів господарство в усіх її структурних підрозділах. Саме в цей період отець-митрат проявив себе як активний природоохоронний діяч, як патріот, що любив свою землю, охороняв її, професійно й мудро господарював на ній, оскільки розумів, що шлях до зростання національної, релігійної та моральної свідомості народу лежить саме через неухильне підвищення його матеріального та економічного становища, в основі якого закладено любов до рідної землі, як Матері-годувальниці. Саме охорона природи, як важливий аспект діяльності Т. Войнаровського, був направлений на посилення процесів національного відродження в краї, мав неабияке значення для утвердження національної гідності галичан, адже наближав їх до природи, сів зерна любові до рідного докільця.

Питання охорони природи рідного краю завжди були в полі зору Генерального Адміністратора Столових дібр Митрополії. Саме за його схваленням проводилися на землях Столових дібр важливі природоохоронні заходи, такі як, заповідання цінних природних об'єктів та територій, охорона вікових дерев, природних лікувальних вод, заснування музею Горганської Верховини, мережі туристичних маршрутів в Карпатах тощо.

Помер Тит Войнаровський у віці 82-х років, у 1938 році. Похований у Львові на Личаківському кладовищі.

1938 р., м. Львів. Похорон довголітнього Головного адміністратора Столових дібр Митрополії отця-митрата Тита Войнаровського. (Фото Ярослава Коваля).

Отже, різнобічна діяльність Генерального адміністратора Центральної адміністрації Столових дібр Митрополії отця-митрата Тита Войнаровського - це була наполеглива праця, направлена на посилення процесів національного відродження в краї і мала неабияке значення для утвердження національної гідності галичан. Як патріот, він любив свою землю, охороняв її, професійно й мудро господарював на ній, бо розумів, що шлях до зростання національної, релігійної та моральної свідомості галицького люду лежить через неухильне розширення його духовного світогляду, підвищення матеріального добробуту, в основі яких закладено в першу чергу любов до рідної землі як Матері-годувальниці.

Список використаних джерел

1. Арсенич П. Невтомний діяч і просвітител з роду ще тих Войнаровських / П. Арсенич, О. Липай // Новий час. - 1997. - 21 червня.
2. Бандрівський М. С. Пам'яткоохоронна діяльність Церкви в контексті національно-культурного руху в Галичині (кінець XIX - XX ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: 07.00.01 - історія України / М. С. Бандрівський. - Львів, 2001. - 18 с.
3. Білас Я. І. Митрополит Андрей Шептицький і проблеми національно-визвольного руху українців: Автореф. дис. на здобуття наук.

ступеня канд. іст. наук: 09.00.12 - українознавство / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка / Я. І. Білас. - Львів, 2003. - 23 с.

4. Васьків А. Ю. Греко-католицька церква в духовному житті українців Східної Галичини (1919 - 1939 рр.): Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: 07.00.01 - історія України / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка / А. Ю. Васьків. - К., 1997. - 25 с.

5. Вітвіцький О.І. Діяльність духовенства УГКЦ як чинник формування національної ідеї у Східній Галичині: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: 09.00.12 - українознавство / Терноп. акад. народ. госп-ва / О. І. Вітвіцький. - К., 2004. - 18 с.

6. Войнаровський Тит. Історичні постаті Галичини. Спогади з мого життя. - Нью-Йорк, 1961. - 231 с. (Зі змісту: Адміністрація дібр Галицької Митрополії. - С. 61-62; Зарваниця. - С. 62-63; Посіч. - С. 64-65).

7. Гайдукевич О. О. Природоохоронна діяльність ГКЦ в Галичині в 20-30-х рр. ХХ ст.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: 07.00.01 - історія України / Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника / О. О. Гайдукевич. - Івано-Франківськ, 2007. - 20 с.

8. Гайова О. Християнські засади суспільної діяльності митрополита Андрея Шептицького / О. Гайова // Київська Церква. - 1999. - № 4. - С. 47-52.

9. Гнатишин А. Греко-католицька церква в житті українського народу. З релігійного й історико-національного становища / А. Гнатишин, В. Мурович. - Мюнхен, 1962. - 60 с.

10. Гнот С. І. Добročинна діяльність греко-католицької церкви у 1921-1939 роках: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: 07.00.01 - історія України / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка / С. І. Гнот. - Львів, 2003. - 23 с.

11. Єгрешій О. І. Суспільно-політична та культурно-просвітницька діяльність єпископа Григорія Хомишина (1904 - 1945 рр.): Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: 07.00.01 - історія України / Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника / О. І. Єгрешій. - Івано-Франківськ, 2003. - 20 с.

12. Марчук В. В. Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХ ст.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. іст. наук: 07.00.01 - історія України / В. В. Марчук. - Чернівці, 2004. - 34 с.

13. Перевезій В. О. Просвітницька діяльність Української греко-католицької церкви в 20-30-х роках ХХ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: 07.00.01 - історія України / В. О. Перевезій. - К., 1998. - 18 с.

14. Росте нова хліборобська генерація. Як працює сільськогосподарська школа в Милованні? // Неділя. - 1938. - Ч. 31 (501). - 14 серпня. - С. 5, 11.

15. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДАІЛ України). - Ф. 682, оп. 1, спр. 1, 35 арк.

16. ЦДАІЛ України, ф. 682, оп. 1, спр. 30, 79 арк.

17. Там само, спр. 34, 16 арк.
18. Там само, ф. 409, оп. 1, спр. 1392, 200 арк.
19. Там само, спр. 1432, 31 арк.
20. Там само, спр. 1443, арк. 83.

Olena GAYDUKEVYCH
FATHER-MITRAT TIT VOYNAROVSKIY AS ASSOCIATE of
NATIONAL REVIVAL of GALYCHINA

In the article the described figure of father-mitrata UGKC Tita Voynarovskogo, as one of associates of national revival of Galychina in the difficult social and political terms of national confrontation in Galychina in 1920-1930th. Investigational different aspects of activity of T. Voynarovskogo, directed on the increase of level of spiritual, economic and nacional'no-kul'turnogo revival of Ukrainians of Galychina. It is well-proven that as a patriot, he loved the earth, guarded it, professionally and difficultly was in charge on it, because minds, that a way to growth of national, religious and moral consciousness of people lies exactly through a steady increase him financial and economic position in basis of which love is stopped up to native land, as wet mothers-nurses.. Therefore questions of conservancy native edge were always in sight General Administrator of Table dibr Metropole Tita Voynarovskogo.